

Raport z działalności
Komisji Ekspertów ds. Migrantów przy Rzeczniku Praw Obywatelskich
w roku 2016

I. Słowo wstępne, Marcin Sośniak – współprzewodniczący Komisji Ekspertów

Od Terespoła do nowej polityki migracyjnej

Rok 2016, zarówno w pracach Komisji Ekspertów do Spraw Migrantów, jak i Wydziału Praw Migrantów w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, upłynął w cieniu kryzysu na przejściu granicznym w Terespolu. Przez cały rok, przez to właśnie przejście, grupa kilkuset cudzoziemców, pochodzących głównie z Czeczenii, Tadżykistanu i Armenii, bezskutecznie próbowała przedostać się na terytorium Polski. Wiele wskazywało na to, że większość chciała wjechać do naszego kraju, jako pierwszego na ich drodze do bezpiecznego państwa, po to, aby ubiegać się tutaj o ochronę międzynarodową. Ich głos nie był jednak słyszany. Według docierających do Rzecznika relacji, funkcjonariusze SG z reguły nie przyjmowali do wiadomości wypowiedzi cudzoziemców, świadczących o zamiarze ubiegania się o ochronę międzynarodową, a w konsekwencji całym rodzinom odmawiano prawa wjazdu do Polski. Większość cudzoziemców przez następne dni, tygodnie, a potem miesiące ponawiała próby przekroczenia granicy, zwykle z takim samym skutkiem.

Kryzys na naszej wschodniej granicy zbiegł się w czasie z kryzysem migracyjnym na południu Europy. Mimo, że oba zjawiska pozostawały bez wyraźnego związku, przez opinię publiczną, a także przez przedstawicieli władz traktowane były - i nadal są - jako części tego samego ruchu migracyjnego i to postrzeganego wyłącznie w kontekście zagrożeń dla bezpieczeństwa państwa. Takie ujęcie zjawiska migracji, niestety dominujące w debacie publicznej, negatywnie wpłynęło na stosunek Polaków do migrantów i uchodźców, zwłaszcza pochodzących z krajów Bliskiego Wschodu i Afryki. Niewątpliwie przyczyniło się też do podjęcia przez resort spraw wewnętrznych i administracji decyzji o zmianie obowiązującej ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹. Projekt nowej ustawy, który ukazał się w styczniu 2017 r., zawierał dość restrykcyjne, z punktu widzenia sytuacji prawnej cudzoziemców, rozwiązania, choćby

¹ Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2016 r., poz. 1836 z późn. zm.).

w zakresie bezwzględnego stosowania detencji wobec osób składających wnioski o ochronę międzynarodową na granicy czy też ograniczenia prawa cudzoziemców, którym odmówiono takiej ochrony, do rozpatrzenia ich sprawy przez niezawisły sąd. Zapowiadane zmiany w przepisach prawa z pewnością będą wymagały zaangażowania ze strony Rzecznika Praw Obywatelskich, jak i powołanej przez Niego Komisji Ekspertów. Już teraz Rzecznik dostrzega potrzebę ciągłego przypominania, że prawo do ubiegania się w Polsce o status uchodźcy, zgodnie z postanowieniami Konwencji dotyczącej statusu uchodźców podpisanej w Genewie w 1951 r., jest prawem konstytucyjnym, gwarantowanym cudzoziemcom w art. 56 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Kryzys migracyjny, z jakim mierzyła się Europa uwidoczniał, że dotychczasowa polityka Unii Europejskiej wobec migracji zawodzi. Zawiódł m.in. obowiązujący w UE mechanizm ustalania państwa odpowiedzialnego za rozpoznanie wniosku o ochronę międzynarodową, uregulowany w tzw. rozporządzeniu Dublin III². Wobec ogromnej skali migracji z Bliskiego Wschodu i Północnej Afryki reakcja kolejnych państw UE na drodze z Grecji do Niemiec była dość chaotyczna: państwa najpierw otwierały granice, by zaraz potem, w sposób dość gwałtowny, zamknąć je przed migrantami. Sytuacji nie ułatwia też wystąpienie Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej i wielka niewiadoma, dotycząca statusu prawnopobytowego obywateli Wielkiej Brytanii w Polsce i Polaków na Wyspach. W obecnej sytuacji Unia Europejska musi wypracować nową politykę migracyjną, która pozwoli jej sprawnie reagować na podobne kryzysy w przyszłości. Takie samo wyzwanie stoi przed Polską, zwłaszcza, że Rada Ministrów unieważniła niedawno obowiązujący od 2012 r. dokument pn. *Polityka migracyjna Polski*. Monitorowanie prac nad nową polityką migracyjną, a potem nad przepisami prawa wdrażającymi tę politykę, będzie jednym z priorytetów Rzecznika i wspierającej go Komisji Ekspertów w 2017 r.

II. Słowo wstępne, dr Witold Klaus – Współprzewodniczący Komisji Ekspertów

Obecne trendy, problemy i wyzwania w dziedzinie polityki migracyjnej

Zagadnieniem, które jest obecnie najbardziej widoczne i w dużym stopniu determinuje całość patrzenia na polską politykę migracyjną, jest ksenofobiczny, a czasem nawet wprost rasistowski język debaty publicznej, jaka obecnie ma miejsce, gdy mówimy

² Właśc.: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 604/2013 z 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia kryteriów i mechanizmów ustalania państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej, złożonego w jednym z państw członkowskich przez obywatela państwa trzeciego lub bezpaństwowca (tj.: rozporządzenia Dublin III; Dz.U.UE.L.2013.180.31).

o migrantach. Widać to szczególnie w komentarzach pod informacjami medialnymi dotyczącymi cudzoziemców. W podobnym tonie wypowiadają się też niestety przedstawiciele władzy publicznej. Znamienne jest hasło, które pojawiło się na stronie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji: „Dbamy o bezpieczeństwo Polski i Polaków. Nie zgadzamy się na napływ fali emigrantów muzułmańskich”. Ten język wykluczenia pod płaszczykiem zapewnienia Polsce bezpieczeństwa skutkuje atakami na cudzoziemców, którzy mają inny kolor skóry i w związku z tym są postrzegani jako „niebezpieczni muzułmanie”. Zatem prawdziwym zagrożeniem są nie cudzoziemcy, ale Polacy, którzy chcą „ochronić” nasz kraj przed ich obecnością.

Język wykluczenia podejmowany przez przedstawicieli władzy publicznej przekłada się także na konkretne działania Straży Granicznej. Od wielu miesięcy słyszymy o ograniczaniu przez Polskę prawa do azylu i o wielokrotnych odmowach wjazdu do naszego kraju wydawanym uchodźcom na przejściu granicznym w Terespolu. Straż Graniczna, nie słysząc ich wniosków o ochronę międzynarodową, łamie prawo przy pełnym przyzwoleniu swoich zwierzchników.

Za tymi praktykami idą rewolucyjne zmiany planowane w przepisach prawa azylowego. Stwarzają one fasadę ochrony, dążąc do wepchnięcia wszystkich uchodźców w szybkie ścieżki postępowania, w których niemożliwe jest rzetelne zbadanie ich spraw. Po zakończeniu tej skróconej procedury cudzoziemcy mają być odsyłani z Polski, bez zagwarantowania im możliwości złożenia odwołania czy kontroli ich sprawy przez niezawisły sąd. Kolejnym elementem zmian ma być obligatoryjna izolacja uchodźców w zamkniętych i strzeżonych placówkach przypominających więzienia, a w braku miejsc w nich – umieszczanie cudzoziemców w zakratowanych kontenerach.

W ostatnich dniach dochodzą także coraz bardziej niepokojące sygnały o zmianie sposobu zachowania się funkcjonariuszy Straży Granicznej w stosunku do cudzoziemców. Deportacje są przeprowadzane w środku nocy, bywa że przy użyciu siły fizycznej, a cudzoziemcom odmawia się prawa do zbadania ich sprawy przez sąd, niezgodnie z prawem deportując ich za wcześnie. To nowe praktyki, z którymi dawno nie mieliśmy do czynienia.

Są także wielcy nieobecni polityki migracyjnej, choć przebywający w Polsce w setkach tysięcy. Chodzi tu o Ukraińców. Choć w 2016 roku przyjechała ich do naszego kraju rekordowa liczba, to nikt nie zauważa ich potrzeb, a polski rząd nie wie, jaką politykę wobec tej migracji przyjąć. Cieszy to, że nie spotykają się oni z otwartą niechęcią władz czy społeczeństwa. Widać ich (a raczej słysząc, bo fizycznie nie sposób odróżnić Ukraińców od Polaków) na ulicach wielkich miast i w wielu miejscach usługowych, w których pracują, ale

brak jest pomysłu, jak ich zatrzymać, by w Polsce mogli osiąść na stałe. Łatwość, z jaką znajdują pracę pokazuje bowiem, że ich obecność jest potrzebna.

Martwi także ogromnie całkowity brak dyskusji o integracji migrantów. Nie mamy w Polsce polityki integracyjnej, nie wiemy, jaką chcielibyśmy mieć (wyjątkiem są tu niektóre samorządy dużych miast). Do tej pory braki władz przysłały działania organizacji pozarządowych, oferujących usługi i wsparcie integracyjne migrantom. Ale zamrożenie środków europejskich przez MSWiA powoduje, że wiele z nich już znacznie ograniczyło swoją działalność, a kolejne zrobią to w najbliższym czasie. Zaraz będziemy tam, gdzie byliśmy przed 8 laty, gdy migranci w Polsce musieli sobie radzić sami praktycznie ze wszystkim. A potem społeczeństwo będzie ich obwinało, że się niewłaściwie zintegrowali w naszym państwie.

III. Działania Komisji Ekspertów ds. Migrantów w 2016 r.

W 2016 roku Komisja Ekspertów ds. Migrantów odbyła 4 posiedzenia. Podczas pierwszego spotkania, które odbyło się 22 marca 2016 r., poruszony został temat trwających wówczas negocjacji pomiędzy Unią Europejską i Turcją w sprawie sposobu postępowania z uchodźcami z Syrii, usiłującymi przez Turcję przedostać się do Grecji. Temat ten był punktem wyjścia do analizy stanu przygotowania polskich służb i organów publicznych do ewentualnego przyjęcia cudzoziemców – potencjalnych uchodźców, którzy podlegać mieli procesom relokacji lub przesiedleń. W gronie ekspertów, przedstawiciele organizacji pozarządowych, Urzędu ds. Cudzoziemców i Straży Granicznej, poruszono też temat identyfikowania osób należących do grup wrażliwych na etapie odprawy granicznej, w procedurach uchodźczych i w ośrodkach strzeżonych dla cudzoziemców. Podczas posiedzenia Komisji została zaprezentowana publikacja pt.: *Procedura identyfikacji osób o szczególnych potrzebach wnioskujących o nadanie statusu uchodźcy w Polsce – perspektywa psychologiczna*, przygotowana w ramach projektu *Dostrzegam, pomagam – integracja oraz rozwój działań i procedur Urzędu do Spraw Cudzoziemców i Straży Granicznej w zakresie kompleksowej identyfikacji grup wrażliwych wśród osób poszukujących ochrony na terytorium*. Uczestnicy spotkania zgodzili się, że problemem jest niewystarczające finansowanie zadań zleczanych w tym zakresie Straży Granicznej oraz innych podmiotom pracującym na rzecz cudzoziemców. Podkreślano przy tym, że nawet 90 % cudzoziemców przybywających do Polski z zamiarem uzyskania ochrony międzynarodowej potrzebuje wsparcia w postaci długotrwałej i wykwalifikowanej pomocy psychologicznej.

Tematem wiodącym drugiego posiedzenia Komisji, zorganizowanego w dniu 22 czerwca 2016 r., była prezentacja raportu Fundacji Panoptykon „*Uchodźcy pod szczególnym nadzorem*”, który opisywał formy nadzoru, jakim podlegają osoby ubiegające się w Polsce o ochronę międzynarodową. Omówiono również wyniki monitoringu granic, przeprowadzonego przez Stowarzyszenie Interwencji Prawnej. Monitoring ten dotyczył kwestii dostępu do procedury o udzielenie ochrony międzynarodowej na przejściach granicznych w Terespolu, Medyce i na lotnisku Warszawa-Okęcie. W trakcie dyskusji nad wynikami monitoringu szczególną uwagę poświęcono nadzwyczajnej sytuacji w Terespolu. Z relacji organizacji monitorujących to przejście wynikało, że codziennie kilkudziesięciu osobom, pomimo deklarowanej przez nie chęci złożenia wniosku o ochronę międzynarodową, Straż Graniczna odmawia prawa wjazdu do Polski. Do zastrzeżeń ekspertów ustosunkowywali się przedstawiciele Straży Granicznej. Istotnym wnioskiem płynącym z dyskusji było przekonanie o konieczności przeprowadzenia przez Rzecznika Praw Obywatelskich niezależnego monitoringu na przejściach granicznych. Rzecznik podjął w tej sprawie interwencję i w kolejnych miesiącach przedstawiciele Rzecznika rzeczywiście przeprowadzili niezapowiedzianą wizytację najpierw na przejściu w Terespolu, potem w Medyce.

Kolejne posiedzenie Komisji odbyło się 21 września. Poświęcone zostało kwestii podejmowania legalnej pracy przez migrantów w Polsce. W trakcie posiedzenia Komisji Prezeska Fundacji Nasz Wybór opowiedziała o bieżącej sytuacji Ukraińców w Polsce, wskazując m.in. na to, że coraz więcej migrantów ukraińskich pada ofiarą wykorzystania przez pracodawców. Prezes Stowarzyszenia Interwencji Prawnej przedstawił główne problemy związane z rejestracją oświadczeń o zamiarze powierzenia wykonywania pracy i uzyskiwaniem zezwoleń na pracę w Polsce. W posiedzeniu Komisji uczestniczyły również przedstawicielki Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Zastępczyni Dyrektora Departamentu Rynku Pracy w tym resorcie omówiła przewidywane zmiany w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy i niektórych innych ustawach związane z implementacją dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/36/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie warunków wjazdu i pobytu obywateli państw trzecich w celu zatrudnienia w charakterze pracownika sezonowego. Przedstawiciel Państwowej Inspekcji Pracy, zaprezentował członkom Komisji raport z monitoringu PIP dotyczący legalność zatrudnienia oraz ochrony praw pracowniczych cudzoziemców, w tym, w szczególności, obywateli Ukrainy.

W dniu 9 listopada, w siedzibie Rzecznika Praw Obywatelskich odbyło się seminarium „Uchodźcy na granicy”, w całości poświęcone warunkom i procedurom przyjmowania od cudzoziemców przekraczających granicę państwa wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej. Poza Adamem Bodnarem, Rzecznikiem Praw Obywatelskich,

oraz Sylwią Spurek, Zastępczynią Rzecznika, w seminarium udział wzięli przedstawiciele Straży Granicznej, w tym również komendanci Placówek w Terespolu i Medyce, eksperci z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, przedstawiciel Szefa Urzędu ds. Cudzoziemców, ambasadorka Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców oraz członkowie Komisji Ekspertów ds. Migrantów. Seminarium rozpoczęła prezentacja pracowników Zespołu ds. Równego Traktowania, poświęcona wizytacjom przeprowadzonym na przejściach granicznych w Terespolu i Medyce. Szczegółowo omówione zostały warunki przekraczania granicy oraz różniące się na obu przejściach, jak się okazało, organizacja tzw. rozpytań, które służą ustaleniu celu przyjazdu każdego z cudzoziemców do Polski i podczas których, teoretycznie, cudzoziemcy mają szansę zgłosić zamiar ubiegania się o ochronę międzynarodową. Do wniosków i ustaleń z wizytacji odniósł się następnie przedstawiciel Straży Granicznej, który potem, w trakcie dyskusji, odpowiadał też na pytania uczestników seminarium. Spośród licznych wątków poruszonych podczas seminarium istotne znaczenie, z perspektywy działań podjętych już przez Rzecznika oraz wątpliwości zgłaszanych wcześniej przez członków Komisji Ekspertów, miały te dotyczące: zmian w infrastrukturze Placówki Straży Granicznej w Terespolu, do których przyczyniła się przeprowadzona na przejściu wizytacja, podejścia funkcjonariuszy obu placówek do odprawy granicznej osób, które doświadczyły tortur i innych form niehumanitarnego traktowania, a także sposobu dokumentowania wspomnianych wyżej rozpytań. Dużo uwagi poświęcono również możliwości dopuszczenia UNHCR oraz organizacji pozarządowych, także tych reprezentowanych w Komisji Ekspertów, do tych miejsc na przejściach granicznych, w których prowadzone są rozpytania.

Ostatnie posiedzenie Komisji w 2016 roku odbyło się 12 grudnia. Tym razem głównym tematem były zmiany w systemie nauczania dzieci cudzoziemskich, spowodowane wejściem w życie, we wrześniu 2016 roku, nowego *rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw*³. Nowym rozwiązaniem, wprowadzonym przez to rozporządzenie, jest możliwość tworzenia w szkołach oddziałów przygotowawczych, przeznaczonych wyłącznie dla uczniów przybywających zza granicy, a zatem zarówno dla cudzoziemców, jak i dla dzieci posiadających obywatelstwo polskie, które mieszkały i pobierały naukę poza granicami kraju. Rozwiązanie to wzbudziło wśród ekspertów tak pozytywne, jak i negatywne opinie. W ocenie Ministerstwa Edukacji Narodowej, nauka w takich oddziałach, wraz z dodatkowymi godzinami nauki języka polskiego i dostępem do

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 13 września 2016 r. w sprawie kształcenia osób niebędących obywatelami polskimi oraz osób będących obywatelami polskimi, które pobierały naukę w szkołach funkcjonujących w systemach oświaty innych państw (Dz.U. poz. 1453).

dotatkowych zajęć wyrównawczych, jest właściwą formą nauczania dzieci, które trafiają do polskich szkół bez znajomości języka polskiego. Zgłaszane przez uczestników spotkania wątpliwości, związane z nowym modelem nauczania, dotyczyły między innymi tego, że tworzenie takich oddziałów oznacza *de facto* przyjęcie separacyjnego modelu nauczania: w efekcie powstawania oddziałów dzieci cudzoziemskie, przynajmniej przez pewien okres, uczyć się bowiem będą w osobnych klasach. Istnieje zatem duże prawdopodobieństwo, że szkoły stracą w ten sposób szansę na skuteczną integrację uczniów cudzoziemskich i ich polskich rówieśników, a dzieci migrantów rozpoczynając naukę w polskich szkołach w poczuciu wyobcowania i oderwania od szkolnej społeczności.

Na koniec, Komisja Ekspertów raz jeszcze wróciła do tematów związanych z kryzysem na przejściu granicznym w Terespolu. Gościem specjalnym posiedzenia była Pani Marina Hulia, laureatka nagrody im. Janiny Paradowskiej i Jerzego Zimowskiego, która przedstawiła prezentację poświęconą sytuacji dzieci migrantów, pochodzących głównie z Czeczenii, które od kilku miesięcy koczują razem z rodzicami na dworcu w Brześciu na Białorusi, podejmując kolejne próby dostania się przez Terespol do Polski.

IV. Wybrane sprawy generalne Rzecznika Praw Obywatelskich

1. Wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 25 lutego 2016 r. w sprawie planowanej relokacji do Polski grupy 400 cudzoziemców poszukujących ochrony międzynarodowej (XI.543.8.2016),
2. niezapowiedziane wizytacje pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich na przejściach granicznych w Terespolu i w Medyce, a także dalsze działania podjęte w efekcie stwierdzonych nieprawidłowości,
3. wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 19 sierpnia 2016 r. w sprawie dostępu do informacji objętych klauzulą niejawności, gromadzonych w postępowaniach administracyjnych w sprawach legalizację pobytu cudzoziemców w Polsce czy zobowiązania do opuszczenia terytorium RP (XI.533.2.2016).

V. Skład Komisji Ekspertów ds. Migrantów

- **Malika Abdoulvakhobova** - ur. w Kazachstanie w 1951 r. Inżynier z wykształcenia. Od 1996 r. mieszka w Polsce. W latach 2004–2012, jako Wiceprezes Fundacji „Ocalenie”, aktywnie współpracowała z instytucjami państwowymi i innymi organizacjami

pozarządowymi w tematyce uchodźczej i imigranckiej. Była koordynatorem kilku projektów realizowanych w ramach funduszy europejskich. Od maja 2011 roku jest członkiem Komisji Ekspertów ds. Migrantów wspierającej działalność Rzecznika Praw Obywatelskich,

- **Maciej Bohosiewicz** - Absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1995 do 2003 roku prezes Koła Zainteresowania Kulturą Ormian przy Polskim Towarzystwie Ludoznawczym w Warszawie. W latach 2005-2009 Przedstawiciel Mniejszości Ormiańskiej przy Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Od roku 2006 do 2008 Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu Mniejszości Narodowych i Etnicznych, reprezentujący wszystkie mniejszości narodowe i etniczne przed stroną rządową. Jako Przedstawiciel mniejszości zakłada i prowadzi Kancelarię Ormiańską w Warszawie. Wspiera uchodźców, imigrantów i społeczności mniejszościowe. Założyciel warszawskiego, łódzkiego i gliwickiego Biura Porad Prawnych i Doradztwa Zawodowego dla cudzoziemców i osób wykluczonych społecznie i marginalizowanych na rynku pracy,
- **amb. Ksawery Burski** - ukończył kurs języka chińskiego na Uniwersytecie Pekinśkim w 1956 i uzyskał dyplom Instytutu Stosunków Międzynarodowych w Pekinie. Podyplomowe studia po powrocie do kraju ukończył w Szkole Głównej Planowania i Statystyki w Warszawie (obecnie SGH). W 1961 r. rozpoczął pracę w Ministerstwie Spraw Zagranicznych. Jako znawca języka chińskiego pracował w ambasadach w Pekinie, Singapurze i Kuala Lumpur (Malezja). W latach: 1989-1991 był doradcą szefa MSZ i wykładał w Instytucie Orientalistycznym UW, 1991-1994 radca - minister pełnomocny w Ambasadzie RP w Pekinie, 1995-1999 ambasador w Indonezji, akredytowany także w Singapurze (1998-1999), 2000-2004 ambasador w Chinach. Przeszedł na emeryturę w 2005. Prowadzi zajęcia na kilku uczelniach (m.in. w SWPS),
- **Aleksandra Chrzanowska** – absolwentka kulturoznawstwa na Uniwersytecie Warszawskim (praca magisterska pt.: „Tożsamość kulturowa uchodźców czeczeńskich w Polsce”, 2005). 2005-2006 pracowała jako tłumaczka w polskim przedstawicielstwie Fundacji Lekarze bez Granic (Médecins Sans Frontières) realizującej program pomocy psychologicznej dla osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy. Od 2006 pracuje z uchodźcami jako doradczyni integracyjna/międzykulturowa w Stowarzyszeniu Interwencji Prawnej, od 2008 członkini zarządu SIP. Autorka publikacji z zakresu integracji uchodźców i wielokulturowości. Laureatka VIII edycji (2015) nagrody im. J. Zimowskiego przyznawanej za działalność na rzecz grup społecznych znajdujących się w sytuacjach ekstremalnych, w szczególności na rzecz migrantów i uchodźców,

- **Irena Dawid-Olczyk** - kulturoznawca, trenerka, edukatorka seksualna i negocjatorka. Założycielka i p.o. prezeski Fundacji przeciwko Handlowi Ludźmi i Niewolnictwu La Strada (1995), koordynatorka Krajowego Centrum interwencyjno – konsultacyjnego dla polskich i cudzoziemskich ofiar handlu ludźmi (2009-2012). Dyrektor Programowa Pierwszego Międzynarodowego Festiwalu Filmów Handlu Ludźmi Warszawa 2012. Członek Rady ds. ofiar przestępstw przy Ministrze Sprawiedliwości. Laureatka nagrody RPO im Pawła Włodkowica 2012. W wolnych chwilach czyta,
- **Maciej Duszczyk** - Uniwersytet Warszawski,
- **Grzegorz Dziemidowicz** – ukończył studia w zakresie egiptologii w Instytucie Orientalistycznym Uniwersytetu Warszawskiego oraz Podyplomowe Studium Dziennikarstwa UW. Po ukończeniu studiów, w latach 1966–1968 uczestniczył w misjach archeologicznych w Egipcie i Sudanie. Od 1969 pracował jako dziennikarz w Polskim Radiu. W latach 1986–1988 współpracował z polskim przedsiębiorstwem Dromex w Libii. Na przełomie lat 80. i 90. był redaktorem, a następnie szefem działu zagranicznego w Wiadomościach TVP. Od 1991 pracował w strukturach Ministerstwa Spraw Zagranicznych. W latach 1991–1994 był rzecznikiem prasowym i wicedyrektorem Gabinetu Ministra. Od 1994 pełnił funkcję Ambasadora RP w Kairze, akredytowanego również w Sudanie. Po powrocie do Polski w 1999 objął stanowisko dyrektora Departamentu Systemu Informacji MSZ. W latach 2000–2001 był ponownie rzecznikiem prasowym Ministerstwa. Od 2001 do 2005 kierował polską placówką dyplomatyczną w Atenach. W latach 2006–2007 był dyrektorem Akademii Dyplomatycznej MSZ. Wykłada w Collegium Civitas i na Wydziale Nauk Humanistycznych Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego,
- **Justyna Frelak** - Kierownik Programu Migracji i Polityki Rozwojowej ISP, autorka licznych publikacji i raportów publikowanych w Polsce i za granicą. Specjalizuje się w problematyce integracji migrantów, dyskryminacji, migracji ekonomicznych, w tym także emigracji Polaków oraz w polityce rozwojowej. Stypendystka OSI Policy Fellowship Programme,
- **Katarzyna Gmaj** - Doktor nauk humanistycznych, socjolog (Uniwersytet Warszawski, 2011), magister kulturoznawstwa (Uniwersytet Warszawski, 1999). Od 2001 współpracuje z organizacjami pozarządowymi. Główne zainteresowania: migracje, mniejszości narodowe i etniczne,
- **dr Aleksandra Grzymała-Kazłowska** - jest adiunktem w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego. Z Ośrodkiem Badań nad Migracjami związana jest od 1998 roku. Jej zainteresowania badawcze dotyczą procesów adaptacji migrantów, relacji

etnicznych i dyskursu na temat imigracji oraz współczesnych przemian tożsamości i etniczności. Dwukrotna laureatka stypendium Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej (program stypendialny dla młodych naukowców). Członek bądź współpracownik różnych zespołów zajmujących się problematyką, m.in. członek rady redakcyjnej czasopisma "Journal of Immigrant & Refugee Studies". Zainteresowania naukowe: studia migracyjne, socjologia etniczności, nowe teorie socjologiczne, problematyka tożsamości oraz instytucjonalnych i demograficznych przemian społeczeństw,

- **prof. Maria Magdalena Kenig-Witkowska** – profesor nauk prawnych, profesor zwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego na Wydziale Prawa i Administracji, członek Rady Naukowej Uniwersyteckiego Centrum Badań nad Środowiskiem Przyrodniczym i Zrównoważonym Rozwojem, członek Programowej Fundacji Clientearth, przewodnicząca Rady Naukowej czasopisma „Prawo Europejskie w Praktyce”. Przewodnicząca Rady Programowej fundacji Państwo Obywatelskie; Członek International Law Association, Autorka wielu prac z dziedziny prawa międzynarodowego oraz europejskiego,
- **Miroslava Keryk**- prezes Fundacji „Nasz Wybór”, wykładowca na Uczelni Łazarskiego,
- **dr Witold Klaus** – doktor nauk prawnych, adiunkt w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk oraz w Ośrodku Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, Prezes Stowarzyszenia Interwencji Prawnej, stypendysta Max Planck Society for the Advancement of Science oraz rządu USA, absolwent Szkoły Praw Człowieka Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Podyplomowego Studium Ewaluacji Programów Społecznych prowadzonego przez Instytut Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego, laureat Społecznego Nobla 2008 dla innowatora społecznego (nagroda przyznawana przez Fundację Ashoka – Innovators for the Public), autor wielu prac z zakresu kryminologii, wiktymologii, praw człowieka, migracji i uchodźstwa,
- **Tomasz Knothe** - w 1966 ukończył studia w Moskiewskim Państwowym Instytucie Stosunków Międzynarodowych. W 1971 uzyskał stopień doktora nauk prawnych w Instytucie Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. W latach 1977–1990 pracował w Instytucie Historii PAN, zajmował się historią Ameryki Łacińskiej oraz historią Rosji. Prowadził również zajęcia w Instytucie Iberystyki Uniwersytetu Warszawskiego. Od 1990 pracował w Kancelarii Sejmu jako wicedyrektor Biura Stosunków Międzyparlamentarnych, a następnie jako kierownik sekretariatu Komisji Spraw Zagranicznych. W latach 1994–1995 był radcą prawnym w Biurze Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych w Warszawie. Od 1995 pracuje w dyplomacji. W 1996 został wicedyrektorem Departamentu Europy Wschodniej MSZ, a dwa lata

później zastępcą ambasadora w Stałym Przedstawicielstwie RP przy Biurze ONZ w Genewie. Po powrocie do kraju w 2002 objął stanowisko zastępcy dyrektora Departamentu Systemu Narodów Zjednoczonych i Problemów Globalnych MSZ. W 2004 r. objął kierownictwo polskiej misji dyplomatycznej w Erywanii. Funkcję pełnił do 2009 r.,

- **Agnieszka Kosowicz** - założycielka i prezeska Fundacji Polskie Forum Migracyjne. Wspiera integrację uchodźców i migrantów w Polsce od 17 lat: początkowo w ramach UNHCR, ostatnie 11 lat w sektorze pozarządowym. Autorka monografii "Working Together: 15 lat UNHCR w Polsce", a także licznych publikacji dla migrantów i na temat migrantów w Polsce. Inicjatorka wielu inicjatyw integracyjnych dla migrantów (w obszarze informacji, rynku pracy, edukacji), doświadczona trenerka. W 2016 r. laureatka nagrody "Złoty Wachlarz", za wyróżniające się działania na rzecz migrantów i uchodźców. Członkini jury *European Social Innovation Competition* w dziedzinie migracji w 2016/2017 r.,
- **Agnieszka Kunicka** - przez 10 lat związana z Polską Akcją Humanitarną jako: wolontariuszka, koordynator i dyrektor Centrum Pomocy Uchodźcom i Repatriantom PAH. Inicjowała i realizowała programy oraz projekty pomocowe dla cudzoziemców i repatriantów, a także działania skierowane do polskiego społeczeństwa. W maju 2011 została powołana przez prof. Irenę Lipowicz, Rzecznika Praw Obywatelskich w skład Komisji Ekspertów ds. Migrantów. Kontynuuje tę pracę również w zespole obecnego Rzecznika - Adama Bodnara. W marcu 2015 założyła Fundację Refugee.pl im. Małgorzaty Jasiczek-Gebert. W 2015 roku brała również udział w pracach Międzyresortowego Zespołu do spraw przesiedleń i relokacji uchodźców,
- **dr Magdalena Lesińska** - pracownik naukowy w Ośrodku Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Absolwentka Uniwersytetu Środkowoeuropejskiego w Budapeszcie i Uniwersytetu Wrocławskiego. Główne obszary prowadzonych przez nią badań dotyczą polityki migracyjnej i integracyjnej poszczególnych państw i UE, partycypacji politycznej i publicznej migrantów, polityki wobec diaspory, aktywności politycznej Polonii i Polaków za granicą. Jest autorką i redaktorką wielu publikacji, w tym monografii, artykułów naukowych i rekomendacji politycznych,
- **Maja Łysienia** – Helsińska Fundacja Praw Człowieka,
- **dr Ewa Pogorzała** – politolożka, absolwentka stacjonarnych studiów doktoranckich w zakresie nauk o polityce realizowanych w Zakładzie Badań Etnicznych Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (2002-2007); praca doktorska na temat polityki oświatowej państwa polskiego wobec mniejszości narodowych i etnicznych po II wojnie światowej. Zainteresowania naukowe: mniejszości

narodowe i etniczne, edukacja antydyskryminacyjna, migracje, integracja cudzoziemców, polityka oświatowa. Członkini zarządu Fundacji na rzecz Różnorodności Społecznej i zespołu edukacyjnego fundacji w latach 2012-2015, członkini Rady Fundacji. Wykładowczyni w Instytucie Nauk Społecznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Szymona Szymonowica w Zamościu. Wykaz publikacji na stronie Polskiej Bibliografii Naukowej: <https://pbn.nauka.gov.pl/sedno-webapp/persons/896160/>,

- **dr Katarzyna Przybysławska** - doktor nauk prawnych w zakresie prawa międzynarodowego publicznego ze specjalizacją w dziedzinie praw człowieka i prawa uchodźczego. Współzałożycielka i prezes organizacji pozarządowej: Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, redaktor naczelna periodyku: „Przez Pryzmat Praw Człowieka” przy Ośrodku Międzynarodowego Prawa Humanitarnego i Praw Człowieka UJ, stypendystka Refugee Studies Centre – University of Oxford,
- **dr Dorota Pudzianowska** – Helsińska Fundacja Praw Człowieka,
- **prof. Irena Rzeplińska** - dr hab. prof. nadzw. INP PAN i prof. UW Profesor w Zakładzie Kryminologii Instytutu Nauk Prawnych PAN. Zastępca Dyrektora INP PAN. Wykładowca kryminologii i praw człowieka w instytucie Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji UW. Redaktor naczelny czasopisma „Archiwum Kryminologii” – głównego i najstarszego polskiego pisma naukowego w dziedzinie kryminologii. Ekspert Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w sprawach praw uchodźców i migrantów. Prowadzi badania i publikuje na temat przestępczości nieletnich, kontroli tej przestępczości, zagadnień punitywności we współczesnych społeczeństwach, zagadnień przestępczości w debacie politycznej, tzw. karier kryminalnych sprawców przestępstw, przestępczości cudzoziemców,
- **prof. Jacek Schmidt** - profesor UAM etnolog/antropolog kulturowy, Kierownik Zakładu Studiów Polskich i Regionalnych w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM, współzałożyciel Centrum Badań Migracyjnych UAM (2009), członek Rady Naukowej Jagiellońskiego Centrum Studiów Migracyjnych – Uniwersytet Jagielloński, członek Prezydium Komitetu Badań nad Migracjami PAN, koordynator porozumień JM Rektora UAM z ośrodkami strzeżonymi dla cudzoziemców SG (działania pomocowe dla cudzoziemców oraz szkolenia dla urzędników odpowiedzialnych za kontakt z imigrantami) – od 2014, założyciel portalu *Interaktywna Mapa Cudzoziemców*,
- **dr Tomasz Sieniow**- absolwent KUL (magister prawa - 1997, doktor nauk prawnych - 2004) oraz Chicago-Kent College of Law (Master of Laws in International and Comparative Law – 2000); adiunkt w Katedrze Prawa Unii Europejskiej Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz koordynator Sekcji Uchodźczej Uniwersyteckiej Poradni Prawnej KUL; prezes zarządu fundacji Instytut na rzecz

Państwa Prawa. Od 2008 roku jest Sekretarzem Lubelskiej Regionalnej Sieci Wsparcia Imigrantów,

- **Teresa Sotowska** - dziennikarka dz. zagranicznego Katolickiej Agencji Informacyjnej, tłumacz jęz. niemieckiego,
- **dr Sylwia Urbańska** – Uniwersytet Warszawski,
- **Ton Van Anh** - dziennikarka Rozgłośni Wietnamskiej Radia Wolna Azja, działaczka na rzecz demokracji i praw człowieka,
- **Maciej Ząbek** - polski antropolog, doktor habilitowany nauk humanistycznych, profesor nadzwyczajny Uniwersytetu Warszawskiego. Dyrektor Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej UW,
- **Barbara Imiołczyk** - Dyrektor Centrum Projektów Społecznych w Biurze RPO. Były samorządowiec, posłanka na Sejm w latach 1993-2001, przewodnicząca Komisji Samorządu terytorialnego i Polityki Regionalnej w latach 1999-2001. Współtwórczyni i realizatorka wielu programów i projektów na rzecz administracji publicznej i organizacji społecznych. Ekspertka samorządowa, doradczyni, trenerka z zakresu planowania i zarządzania strategicznego oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego,
- **Marcin Sośniak** - absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie (1998–2003), Studiów Podyplomowych w zakresie Migracji Międzynarodowych przy Wydziale Nauk Ekonomicznych Uniwersytetu Warszawskiego (2007–2008) i studium „Prawa i wolności człowieka” przy Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (2009 r.). Od kwietnia 2004 r. pracownik Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, obecnie Naczelnik Wydziału Migrantów i Mniejszości Narodowych w Zespole do spraw Równego Traktowania. Problematyką ochrony praw cudzoziemców zajmuje się od 2006 r.,
- **Dariusz Supel** – Zastępca Dyrektora Zespołu Centrum Projektów Społecznych. Członek komisji Ekspertów ds. Migrantów przy Rzeczniku Praw Obywatelskich. Od lat związany z ruchem organizacji pozarządowych, wiceprzewodniczący Związku Harcerstwa Polskiego, wiceprezes Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych, prezes Rady Nadzorczej Spółdzielni Kooperatywa Pozarządowa, trener organizacji pozarządowych.